

REPUBLIKA E KOSOVËS-REPUBLIKA KOSOVA-REPUBLIC OF KOSOVA
QEVERIA E KOSOVËS - VLADA KOSOVA - GOVERNMENT OF KOSOVA
MINISTRIA E MJEDISIT DHE PLANIFIKIMIT HAPËSINOR
MINISTARSTVO SREDINE I PROSTORNOG PLANIRANJA
MINISTRY OF ENVIRONMENT AND SPATIAL PLANNING

Nr. i Org.
Org. Jedinica
Org. Unit: AMMK

Nr. Prot.
Broj Prot.
Prot. No.: 7036/19

Nr. i faqeve
Broj stranica
No. pages: 1

Data:
Datum:
Date: 04.12.19

Prishtinë / a

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Ministarstvo Sredine i Prostornog Planiranja
Ministry of Environment and Spatial Planning

**AGJENCIONI PËR MBROJTJEN
E MJEDISIT TË KOSOVËS**

**KOSOVSKA AGENCIJA
ZA ZAŠTITU SREDINE**

**KOSOVO ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY**

DATE/A:	02.12.2019				
REFERENC-Ë:	___/AMMK/2019				
PËR/ZA/TO:	Ilir Morina, Kryeshef Ekzekutiv - AMMK				
PËRMES/PREKO/THROUGH:					
NGA/OD/FROM:	Grupi Punues me Vendim Nr. Prot. 7518/18 datë 19.12.2018 për hartimin e Arsyesmerisë profesionale për shpalljen e lokalitetit të (Forsythia europaea) Goleshit si zonë e mbrojtur				
TEMA/SUBJEKAT/SUBJECT:	Njoftim për përgatitjen e Arsyesmerisë profesionale për lokalitetin e Boshtres në Golesh				
Nr. i zyrës:	1403	Lokacioni:	Prishtinë	Data:	02/12/2019
Br. kancelarije:		Kucni:		Datum:	
Room No.:		Extension:		Date:	
PËR AKTIVITET/ZA AKTIVNOST/FOR ACTION					☐
PËR MIRATIM/ZA USVAJANJE/FOR APPROVAL					☒
PËR NËNSHKRIM/ZA POTPIS/FOR SIGNATURE					☐
PËR KOMENTE/ZA KOMENTARE/FOR COMMENTS					☐
A MUND TË DISKUTOJMË/DALI MOZEMO RASPRAVLJATI/MAY WE DISCUSS					☐
VËMENDJA JUAJ/VASA PAZNJA/YOUR ATTENTION					☐
SIPAS DISKUTIMIT/KAKO JE RASPRAVLJENO/AS DISCUSSED					☐
SIÇ ËSHTË KËRKUAR/KAKO JE ZATRAZENO/AS REQUESTED					☒
SHËNIM DHE PËRGJIGJE/BELESKA I ODGOVOR/NOTE AND RETURN					☐
PËR INFORMIMIN TUAJ/ZA VASU INFORMACIJU/FOR YOUR INFORMATION					☐
AFATI/KRAJNI ROK/DEADLINE					

Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit të, Adresa: Rr. L. Haradinaj, ish Rilindja kati XV, 10090 Prishtinë
Tel. 038 211 685, e-mail: KEPA@ks-gov.net, www.akmm-rks.net

I nderuari z. Kryeshef,

Grupi Punues me Vendimin Nr. Prot. 7518/18 datë 19.12.2018 ka përgatitur Propozimin profesional për shpalljen e lokalitetit të Boshtres (*Forsythia europaea*) në Golesh zonë e mbrojtur në kategorinë e Monumentit të Natyrës.

Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës (Nr. 03/L-233), neni 20, hartimi i arsyeshmërisë profesionale të vlerave të natyrës është përgjegjësi dhe detyrë e Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës, ndërsa shpalljen e vlerës së mbrojtur të natyrës, në këtë rast të lokalitetit të Boshtres (*Forsythia europaea*) në Golesh e bënë kuvendi i komunës në territorin e së cilës gjendet kjo zonë, pas marrjes paraprake të pëlqimit nga Ministria.

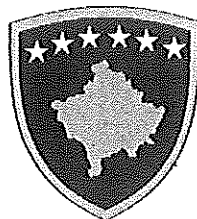
Meqenese është konstatuar se kjo zonë ndodhet në kufirin administrativ ndërmjet territorit të komunave Fushë Kosovë, Drenas dhe Lipjan atëherë me qëllim që monumenti si tërësi të marrë trajtimin e merituar kuvendet e këtyre tri komunave do duhej që njëkohësisht të nxjerrjen vendimet mbi shpalljen e territoreve të tyre veç e veç si monument natyre.

Propozimi i aktit për shpallje mbështetet në propozimin profesional të hartuar nga Grupi Punues me të cilin përcaktohen vlerat e zonës e cila propozohet të mbrohet, mënyra e administrimit me atë zonë si dhe propozimi i organit i cili e nxjerr aktin për shpallje për sigurimin e mjeteve për administrim me zonën e mbrojtur.

Të bashkangjitur e gjeni këtë Arsyeshmëri profesionale.

Me respekt,

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Ministarstvo Sredine i Prostornog Planiranja
Ministry of Environment and Spatial Planning

AGJENCIONI PËR MBROJTJEN
E MJEDISIT TË KOSOVËS

KOSOVSKA AGENCIJA
ZA ZAŠTITU SREDINE

KOSOVO ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY

Nr. /AMMK/2018

Datë: 19.12.2018

Kryeshefi Ekzekutiv i Agjencionit për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës/ Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, në mbështetje të nenin 38 të Ligjit nr. 03/L-189 për Administratën Shtetërore të Republikës së Kosovës, (Gazeta Zyrtare, Nr. 82, 21 tetor 2010), duke u bazuar në nenin 17 (paragrafi 5 dhe 6) të Rregullores Nr. 07/2011 për Ndryshimin dhe Plotësimin e Rregullores Nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive, (Gazeta Zyrtare, nr. 1/18 prill 2011), nxjerr:

V E N D I M

I. Për caktimin e Grupit Punues për hartimin e arsyeshmërisë profesionale për shpalljen e lokalitetit të (Forsythia europiane) Goleshit si zonë e mbrojtur, me këtë përbërje:

1. Qenan Maxhuni – IKMN, Kryesues
2. Valmira Gashi - DMMU, Anëtare
3. Elez Krasniqi - Departmenti i Biologjisë në UP/ FSHMN, Anëtarë
4. Adnan Bullatovci – KK Fushë Kosovë, Anëtarë
5. Bajram Sinani – KK Lipjan, Anëtarë
6. Haki Berkolli – KK Drenas, Anëtarë
7. Përparim Gashi – SIM, Anëtarë

II. Grupi Punues ka autoritet të veçantë dhe përgjegjësi për përgatitjen deri në masën e nevojshme dhe përmbushjen e të gjitha kërkesave në pajtim me Rregulloren për Punës të Qeverisë së Kosovës.

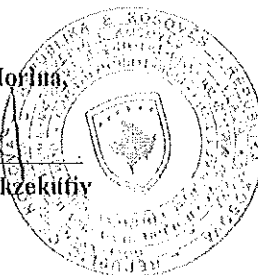
III. Vendimi hyn në fuqi në datën e nënshkrimit.

Vendimi i dërgohet:

- Kabinetit të Ministrit të MMPH;
- Zyrës së Kryeshefit Ekzekutiv të AMMK;
- Zyrës së Sekretarit të Përgjithshëm;
- Anëtarëve të Grupit Punues; dhe
- Arkivit të MMPH.

Dr.sc. Hif Morina,

Kryeshef Ekzekutiv

Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK)
Adresa: Rruga "Luan Haradinaj" Ndertesa e Re e Qeverisë, kati XV/04, 10000 Prishtinë
Tel. 038020033228, e-mail&web: KEPA@rks-gov.net, www.ammk-rks.net

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit
Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës

Propozim profesional
për shpalljen e lokalitetit të *Boshtres (Forsythia europaea)* në
Golesh zonë e mbrojtur në kategorinë e Monumentit të Natyrës

Prishtine, 2019

Propozimi profesional për shpalljen e lokalitetit të *Boshtres (Forsythia europaea)* në Golesh si zonë e mbrojtur është hartuar nga Grupi Punues me Vendimin Nr. Prot. 7518/18 datë 19.12.2018.

Sipas këtij Vendimi anëtar të këtij Grupi punues kanë qenë:

Qenan Maxhuni, IKMN – kryesues

Valmira Gashi, DMMU - anëtare

Elez Krasniqi, Prof. Asoc. Dr. në Departamentin e Biologjisë në UP/ FSHMN - anëtar

Adnan Bullatovci, KK Fushë Kosovë – anëtar

Bajram Sinani, KK Lipjan – anëtar

Haki Berkolli, KK Drenas - anëtar

Përparim Gashi, SIM - anëtar

Mbështetja për dreafin për zonën e mbrojtur në Golesh

From: Haki Bekolli (haki.bekolli@rks-gov.net)

To: qmaxhuni@yahoo.com

Cc: ramiz.illadrovci@rks-gov.net; milaim.hajdari@rks-gov.net; flutura.f.avdiu@rks-gov.net

Date: Tuesday, December 3, 2019, 07:57 AM GMT+1

Pershendetje Qenan,

Si anëtar I komisionit e mbështes Drafitin për zonën e mbrojtur në Golesh për Boshtren për procedim të mëtutjeshëm, por pasi që Mbrojtja e Mjedisit është

në kuadër të Drejtoratit për Planifikim Urban dhe mbrojtje të Mjedisit ,konsideroj se edhe drejtoresha e këtij drejtorati duhet të jep mbështetjen për këtë zone.

Me respekt

Haki Bekolli

U.D I shefit të Inspektionit

PËRMBAJTJA:

• HYRJE	4
• BAZA LIGJORE	5
• OBJEKTIVAT	7
• KARAKTERISTIKAT FIZIKO - GJEOGRAFIKE	8
○ Pozita gjeografike dhe madhësia e territorit	8
• BIODIVERSITETI	11
○ Flora dhe vegjetacioni	11
○ Fauna	15
• GJENDJA	17
• MENAXHIMI DHE ADMINISTRIMI ME ZONËN	20
• PERFUNDIME	21
• LITERATURA	22

HYRJE

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës si institucion qendron përgjegjës për hulumtimin dhe evidentimin e vlerave të natyrës gjatë vitit 2005 ka bërë njohjen dhe evidentimin e vlerave të natyrës në territorin e Komunsë së Fushë Kosovës me ç'rast në dhjetor të po këtij viti i ka propozuar kësaj të fundit vënin nën mbrojtje të vendbanimit të llojit endemik *Forsythia europaea* (*Boshtra*) që gjendet në kodrën e Goleshit.

Meqenëse më vonë është konstatuar se kjo zonë ndodhet në kufirin administrativ ndërmjet territorit të komunave Fushë Kosovë, Drenas dhe Lipjan atëherë Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor/ Agjencioni për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës me datë 19.12.2018 ka nxjerrë Vendimin Nr. Prot. 7518/18 për themelimin e Grupit Punues për hartimin e Propozimit profesional për shpalljen e lokalitetit të *Boshtres* (*Forsythia europaea*) në Golesh si zonë e mbrojtur e natyrës. Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës (Nr. 03/L-233) hartimi i arsyeshmërisë profesionale të vlerave të natyrës është përgjegjësi dhe detyrë e Institutit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës ndërsa me qëllim që monumenti si tërësi të merr trajtimin e merituar kuvendet e këtyre tri komunave do duhej që njëkohësisht të nxjerrjen vendimet mbi shpalljen e territoreve të tyre veç e veç si monument natyre.

Të dhënat e prezantuara në këtë Propozim profesional janë mbledhur nga arkiva e Institutit për Mbrojtjen e Natyrës dhe komunave përkatëse por me theks të veçantë janë pjesë e vizitave dhe ekspeditave hulumtuese në terren të studiuesve nga Departamenti i Biologjisë të Universitetit të Prishtinës të udhëhequra nga Prof. Asoc. Dr. Elez Krasniqi në bashkëpunim me ekspertë të fushave përkatëse.

BAZA LIGJORE

Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës (Nr. 03/L-233), neni 14 - *Monumenti i Natyrës është pjesë ose tërësi e pjesëve të pandryshuara të natyrës së gjallë ose të vdekur i cili ka vlerë ekologjike, shkencore, estetike ose kulturo-historike dhe/ose vlera turistike. Monumenti i natyrës mundet me qenë gjeologjik - paleontologjik, mineralogjik, hidrologjik, strukture gjeologjike, sediment, gjeomorfologjik - shpella, humnera, muret shkëmbore, hidrologjik - burime, ujë rrjedhë, ujëvarë, liqe, botanik - ekzemplarë të rrallë ose të rëndësishëm të botës bimore për një lokalitet, lokalitet i vogël botanik ose zoologjik i rëndësishëm për vlerat e tij shkencore. Në monumentin e natyrës dhe në afërsi të drejtpërdrejt të tij që është pjesë përbërëse e zonës së mbrojtur nuk lejohen veprimtaritë të cilat rrezikojnë karakteristikat dhe vlerat e tij.*

Shpalljen e vlerës së mbrojtur të natyrës për lokalitetin e *Boshtres (Forsythia europaea)* në Golesh e bënë kuvendi i komunës në territorin e së cilës gjendet, pas marrjes paraprake të pëlqimit nga Ministria.

Propozimi i aktit për shpallje mbështetet në propozimin profesional të hartuar nga Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës, me të cilin përcaktohen vlerat e zonës e cila propozohet të mbrohet, mënyra e administrimit me atë zonë si dhe propozimi i organit i cili e nxjerr aktin për shpallje për sigurimin e mjeteve për administrim me zonën e mbrojtur.

Për propozimin e shpalljes së zonës së mbrojtur informohet publiku. Procedurën e qasjes publike për shpalljen e monumenteve të natyrës e organizon dhe e udhëheqë kuvendi komunal në territorin e së cilës gjendet zona dhe zgjatë më së paku tridhjetë (30) ditë.

Propozuesi i aktit për shpalljen e zonës së mbrojtur ka detyrim që të deklarohet për propozimet që kanë dalë nga qasja e publikut, kurse vërejtjet e parashtruara nga debati bëhen pjesë përbërëse e dokumentacionit në të cilin bazohet propozimi për shpallje.

Lajmërimi për qasjen publike shpallet në mjetet e informimit publik dhe në ueb faqen e Komunës dhe përmban shënimet, dokumentacionin hartografik dhe dokumentacion tjetër lidhur

me zonën e propozuar për vënie në mbrojtje, afatin kohor për shqyrtim, datën e përfundimit të pranimit të komenteve dhe referencat e organit i cili i pranon komentet.

Komunat në pajtim me Ligjin për Mbrojtjen e Natyrës, Strategjinë, programin e mbrojtjes së natyrës dhe dokumentet e rregullimit hapësinor janë të detyruara që të:

- kujdesen për ruajtjen e larmisë biologjike dhe peizazhore për territorin e vet;
- shpallin zonat e mbrojtura për të cilat janë kompetente;
- sigurojnë kushtet për mbrojtjen dhe ruajtjen e zonave të mbrojtura për të cilat janë kompetente;
- marrin pjesë në procedurën e shpalljes të zonave të mbrojtura të cilat i shpallë Qeveria ose Kuvendi;
- marrin pjesë në hartimin e planeve të menaxhimit me zonat e mbrojtura për të cilat janë kompetente;
- kujdesen për promovimin e mbrojtjes së natyrës dhe japin mbështetje dhe kujdesen për shoqatat, veprimtaria e të cilave është mbrojtja e natyrës;
- përcjellin gjendjen e ruajtjes së natyrës dhe për atë Ministrisë dhe Institutit i paraqesin raport;
- mbajnë regjistrat për shënimet të rëndësishme për mbrojtjen e natyrës;
- informojnë publikun për gjendjen e natyrës në territorin e vetë dhe për masat e ndërmarra për mbrojtjen dhe ruajtjen e sajë;
- ofrojnë ndihmë profesionale dhe ndihmë tjetër organeve të pushtetit lokal në mbrojtjen e natyrës në territorin e vetë;
- kryejnë dhe punë të tjera të përcaktuara me këtë Ligj dhe aktet nen ligjore të nxjerra prej tij.

Në vitin 2017 Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor në bazë të dhënave nga Libri i Kuq i florës vaskulare të Republikës së Kosovës dhe Listës së propozuar nga Insituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës, ka miratuar Udhëzimin Administrativ Nr.12/2017 për shpalljen e llojeve të egra strikt të mbrojtura ku *Boshtra* është pjesë e kësaj liste në kategorinë e IUCN-së si lloj më pak i rrezikuar (LC).

OBJEKTIVAT

Qëllimet e synuara me vënie nën mbrojtje të kësaj zone janë:

- Mundësimi i punëve hulumtuese kërkimore-shkencore, arsimore, kulturore, edukative dhe punëve të tjera profesionale në pajtim me konceptet bashkëkohore në zhvillimin e kësaj zone me synim ruajtjen e natyrës,
- Mbrojtja e ekosistemit dhe diversitetit biologjik, menaxhimi i qëndrueshëm si dhe marrja e masave për revitalizimin e ekosistemeve të dëmtuara,
- Shfrytëzimi racional i vlerave natyrore përmes mbikëqyrjes dhe kontrollit të zonës për të ndaluar degradimin e mëtejshëm të saj,
- Ndërmarrja e veprimtarive të përshtatshme të ruajtjes dhe menaxhimit, me qëllim të rivendosjes së kushteve ekologjike në ekosistemet dhe habitatet e degraduara.
- Realizimi i qëllimeve të përgjithshme të zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik etj.

KARAKTERISTIKAT FIZIKO - GJEOGRAFIKE

- **Pozita gjeografike dhe madhësia e territorit**

Areali i bimës së Boshtres në Kosove është evidentuar në trekëndëshin e takimit të tre komunave Fushë Kosove, Drenas dhe Lipjan. Ky areal është evidentuar në një sipërfaqe prej 157.90 ha.

Nga kjo sipërfaqe pjesa më e madhe shtrihet në komunën e Fushe Kosovës 88.3 ha, pastaj Lipjani me 33.2 ha dhe Glogoci me 36.4 ha.

Në aspektin gjeomorfologjik kjo hapësirë cilësohet si terren kodrinor malor që për nga gjeneza e formimit ju takon maleve të vjetra, përkatësisht vargut të Goleshit.

Pjesa më e madhe e këtyre maleve janë të zhveshura nga vegjetacioni drunor, ndërkohë që areali i shtrirjes së boshtres shtrihet në lartësi nga 740 deri në 990m i shoqëruar edhe me bimë tjera drunore.

Në aspektin gjeologjik, substrati i Boshtres në Golesh shtrihet kryesisht në formacionin e shkëmbinjve ultrabazik, ndërkohë që shikuar në aspektin pedologjik kjo hapësirë është e përbërë prej tokave rendzine dhe pseudogleje.

Fig. 1. Pamje e zonës që propozohet për mbrojtje

Fig. 2. Pamje e luginave në të cilat është prezente Boshtra

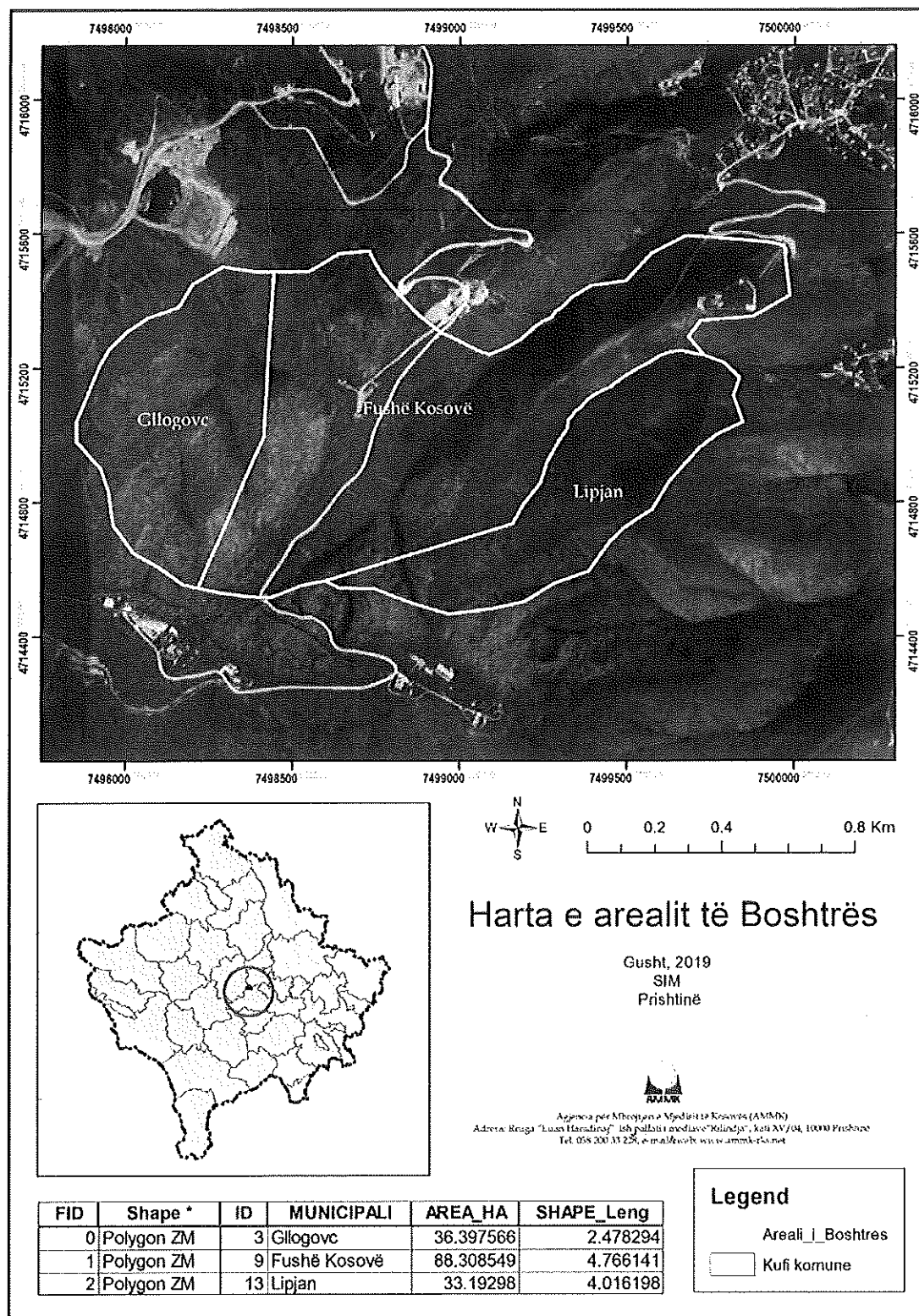

Fig. 3. Harta e zonës së propozuar për mbrojtje

BIODIVERSITETI

Biodiversiteti është një nocion shumë kompleks që nënkupton tërësinë e llojeve dhe ekosistemeve, ose shprehur ndryshe biodiversiteti paraqet llojllojshmërinë jetësore në tokë.

Zona e propozuar për Mbrojtje – Kodra e Goleshit ka pozitë të volitshme gjeografike, me veçori hidrogeologjike, pedologjike, me kushte të mira klimatike që e bëjnë këtë zonë interesante si në pikëpamje floristike dhe vegjetative ashtu edhe në atë faunistike dhe peizazhore.

Kjo llojllojshmëri është rezultat i ndërveprimit kompleks të faktorëve biotik dhe abiotik të cilët krijojnë kushte të favorshme për llojllojshmëri të bimëve dhe shtazëve brenda kësaj zone.

Flora dhe vegjetacioni

Bazuar në hulumtimet e viteve të fundit në terren, në përgjithësi Goleshi me rrethinë karakterizohet me florë dhe vegjetacion të pasur. Vetëm në pyll dhe në vende shkurre në Golesh me rrethinë janë konstatuar më tepër se 100 lloje bimore të florës vaskulare. (Krasniqi, E. etj. 2015). Poashtu në pjesën me kullosa dhe vende shkëmbore, nga flora vaskulare janë konstatuar më tepër se 200 lloje bimore. Në kuadër të Goleshit me rrethinë, deri më tani janë konstatuar llojet endemike të ballkanit si në vijim: *Centaurea albertii*, *Forsythia europaea*, *Galatella albanica*, *Halacsya sendtneri*, *Paramoltkia doerfleri*, *Polygala doerfleri* dhe *Potentilla visianii*. Ky fitodiversitet i pasur i florës vaskulare karakterizohet poashtu me lloje bimore të kategorizuara për nga kërcënueshmëria sipas IUCN dhe të radhitura në Librin e Kuq të Florës Vaskulare të Republikës së Kosovës. Lloje bimore të vlerësuara sipas kriterteve të IUCN, prezente në Golesh me rrethinë janë llojet bimore *Narcissus poeticus*, *Centaurea albertii*, *Galatella albanica*, *Klasea radiata*, *Halacsya sendtneri*, *Paramoltkia doerfleri*, *Linum flavum*, *Forsythia europaea*, *Polygala doerfleri*, *Potentilla visianii*, *Haplophyllum boissierianum* dhe *Daphne cneorum* (Millaku, F. etj 2013).

Edhe vegjetacioni i Goleshit me rrethinë është interesant. Ky vegjetacion karakterizohet me vegjetacion të pyjeve, shkurreve e vendeve barishtore. Në kuadër të vegjetacionit të Goleshit me rrethinë është konstatuar prezenca e këtyre asociacioneve bimore: Nga matjet fitocenologjike është vërtetuar prezenca e fitocenzave pyjore, shkurre dhe të kullosave. Sipas principeve dhe metodave të shkollës Zurich-Montpellier (Braun-Blanquet 1964, Rexhepi, F. 1994), janë konstatuar fitocenoza nga rendet *Quercetalia pubescentis* dhe *Halacsyetalia sendtneri*. Këto fitocenoza janë: *Quercetum frainetto cerris scardicum*, *Quercetum pubescentis cerris*, *Polygalo-Forsythietum europaeae*, *Hyperico-Euphorbietum glabriflorae* dhe *Potentillo-Fumanetum bonapartei* (Krasniqi, E. etj. 2017).

***Forsythia europaea* Deg.et Bald.**

Forsythia europaea Deg.et Bald. (Boshtër e Evropës, Boshitër, Bosht, Boshtër, Boshtërojë, Boshtupëz, Broshtull, Bushtërizë, Fangelqere, Fygjen, Fyshtër, Fyzhnje, Hyshtër, Kashtrojë, Klladër, Puzhën, Pyshtër, Shtogël, Shtogër, Ulër, Yshtë) (Krasniqi, F. etj 2003).

I takon familjes Oleaceae (Ullinjore).

Përshkrimi i llojit

Është bimë drurore – shkurre (Fanerofite-P), e lartë deri 3 m. Degëzat dhe nyjet janë me palcë dhe kthina. Gjethet i ka të thjeshta dhe eliptike ose vezake, të shogëta. Gjethet e degëve i ka pa lule të dhëmbëzuara deri në ura, ato të degëve me lule buzëplota, 5-8 cm të gjata. Lulet i ka të verdha me kupë rreth 3 mm dhe me kurorë -15 mm të gjata. Kapsula është 1.2-1.5cm, riporodhohet me farë, lulëzon IV-V, frytton VIII-IX.

Është bimë endemike dhe relikte terciere e Kosovës dhe Shqipërisë. Është zbukluar nga Degen dhe Baldac më 1897 nga materiali i mbledhur në Kosovë dhe Shqipëri. Në Kosovë është e përhapur në rrethinën e Pejës (Gubavc), në rrethinën e Gjakovës (Qafa e Prushit deri në Ponoshec), rrethina e Rahovecit (Koznik, Zatriq), rrethina e Prishtinës (Golesh)(Rexhepi, F. 2000, Millaku, F. etj. 2013, Krasniqi, E. etj. 2015).

Habitati

Ky lloj në Kosovë rritet në vende shkëmbore – serpentinore duke krijuar pyje të rralla ose shkurre. Zakonisht rritet në shoqërim me llojet: *Cornus mas*, *Quercus pubescens*, *Quercus cerris*, *Acer monspessulanum*, *Fraxinus ornus*, *Sanguisorba minor*, *Centaurea montana*, *Viola sylvestris*, *Popygala doerfleri*, *Filipendula hexapetala*, *Crataegus monogyna* etj. (Millaku, F. etj. 2013).

Fig. 4. *Forsythia europaea* (Golesh, foto: Elez Krasniqi 10.04.2010)

Përhapja e përgjithshme:

Sipas Deg. et Doerfler (1897), Rexhepi (2000), Josifovic, M. et al. (1973), Blečić et Krasniqi (1971), ky lloj është i përhapur në serpentinet e Shqipërisë veriore (regjioni i Drinit të Bardhë dhe Drinit të Zi) dhe në këto lokalitete të Kosovës: Gubavc, Koznik, rajoni i Mirushës deri afër Rahovecit, Qafa e Prushit, Bokat e Morinës dhe Golesh (Millaku, F. etj. 2013).

Populacionet:

Populacionet e këtij lloji në Golesh dhe në rrethinën e Koznikut (Zatriq, Mirushë) janë në gjendje më të mirë në krahasim me populacionet e këtij lloji në Qafë Prush, Qafë të Morinës dhe Gubavc. Populacionet më të degraduara dhe më me pak individë maturë janë populacionet në Gubavc (Pejë) dhe Bokat e Morinës. Për momentin populacionet e këtij lloji janë stabile. (Millaku, F. etj. 2013).

Kategoria e kërcënueshmërisë në Kosovë sipas IUCN

LC – Më pak i rrezikuar (Millaku, F. etj. 2013).

Arsyetimi i vlerësimit:

Ky lloj është vlerësuar nga hartuesit e Librit të Kuq të florës vaskulare të Kosovës në vitin 2013 si LC (më pak i rrezikuar) pasi që lloji për momentin nuk është i kërcënuar në atë masë sa që lloji të futet në ndonjë kategori më të lartë (Millaku, F. etj. 2013)..

Statuti ndërkombëtar

Taksoni nuk është përfshirë në Listën e Kuqe të florës së Evropës (Bilz, M., et al 2011) dhe as të botës (Walter, K.S., Gillett, H.J. 1998). Në listën e kuqe të Shqipërisë (MMPAU 2007) ky lloj kategorizohet si (NE) – Jo i vlerësuar (Millaku, F. etj. 2013).

Shkaqet e rrezikimit

Sipas Millaku, F. etj. (2013) Janë disa shkaqe që mund të rrezikojnë gjendjen natyrore të këtij lloji e ndër to:

1. Humbja dhe degradimi i habitatit (i nxitur prej njeriut),
2. Minierat,
3. Prerja selektive e drunjëve,
4. Prerja për pastrim,
5. Zjarret.

Masat mbrojtëse:

Përmes institucioneve përgjegjëse, në këtë rast Institutit për Mbrojtjen e Natyrës por edhe ekspertë të fushës duhet të monitorohen populacionet e këtij lloji në Kosovë. Habitatet ku rritet ky lloj janë të pasura edhe me lloje tjera endemike dhe relikte që kanë rëndësi shkencore (Millaku, F. etj. 2013).

Fauna

Fauna e Kosovës në përgjithësi është pak e studiuar. Në kuadër të kësaj hynë edhe ajo e Kodrës së Goleshit e cila me biotopet e saj ofron kushte të mira për jetesën e llojeve të ndryshme shtazore.

Gjatë vizitave hulumtuese në terren si dhe nga të dhënat që gjenden në arkivin e IKMN-së janë konstatuar disa lloje të shtazëve, e që më të shpeshta kanë qenë:

- Breshka tokësore (*Testudo hermani*),
- Hardhuca e gjelbërt (*Lacerta viridis*),
- Iriqi (*Erinaceus concolor*),
- Dhelpra (*Vulpes vulpes*),
- Lepuri i fushës (*Lepus europaeus*) etj.

Nga llojet e shpendëve në këtë zonë me rrethinë veçohet kryesisht:

- Huta (*Buteo buteo*)
- Gardalina (*Carduelis carduelis*)
- Pëllumbi i shkëmbit (*Columba livia*)
- Korbi (*Corvus corax*)
- Korbi sqep bardhë (*Corvus frugilegus*)
- Gala (*Corvus monedula*)
- Sorra (*Corvus corone*)
- Skifteri kthetrazi (*Falco tinunculus*)
- Dervishi (*Galerida cristata*)
- Dallëndyshja (*Hirundo daurica*)
- Harabeli i shtëisë (*Passer domesticus*)
- Mëllenja (*Turdus merula*) etj

GJENDJA

Në zonën e propozuar për mbrojtje në të tri anët e sajë ka ndërhyrje si në zonën e gjerë ashtu edhe në atë të propozuar për mbrojtje.

Komuna e Fushë Kosovës

Sa i përket pjesës së parcelave me areal të Boshtrës e që zhvillohet dhe jeton ne lokalitetin e Harilaqit, ndërhyrjet e evidentuara janë përreth Kalasë së Harilaqit (parku eolik), objekte për banim dhe disa objekteve afariste shërbyese të cilat në atë zone sipas PZHK-së kanë si destinim industrinë. Mirëpo, ndërhyrjet nuk janë të mëdha dhe areali i kësaj bime është ende në gjendje të mirë dhe sipërfaqet e mbuluara me të janë ende të ruajtura.

Fig. 5. Pamje e Parkut eolik në pjesën e Fushë Kosovës

Komuna e Drenasit

Zona e propozuar për mbrojtje e monumentit të natyrës gjendet në pjesën lindore të Komunës së Drenasit në kufi me Komunën e Fushë Kosovës dhe Lipjanit. Konfiguracioni i zonës është kodrinor në lartësi Min= 775 m dhe Max= 985 m ku përfshinë një sipërfaqe prej 38,4 ha që i takojnë vetëm Komunës së Drenasit.

Hapësira përreth arealit të llojit bimor Boshtra, është kryesisht e pasur me lloje bimore barishtore. Në kontekst të gjerë në afërsi të kësaj zone është në proces të planifikimit të ndërtohet stadiumi kombëtar, parku i biznesit 2 si dhe të bëhet zonë ndërtimore ku do të ngriten mullinj të erës. Ndërhyrjet e evidentuara janë aktivitete minerare - gurëthyes, mirëpo janë jashtë zonës së propozuar për mbrojtje. Gurëthyesi në afërsi të zonës nuk është funksional, mirëpo zona nuk është revitalizuar pas përfundimit të aktivitetit ashtu siç është e paraparë me ligjet në fuqi për mbrojtjen e mjedisit.

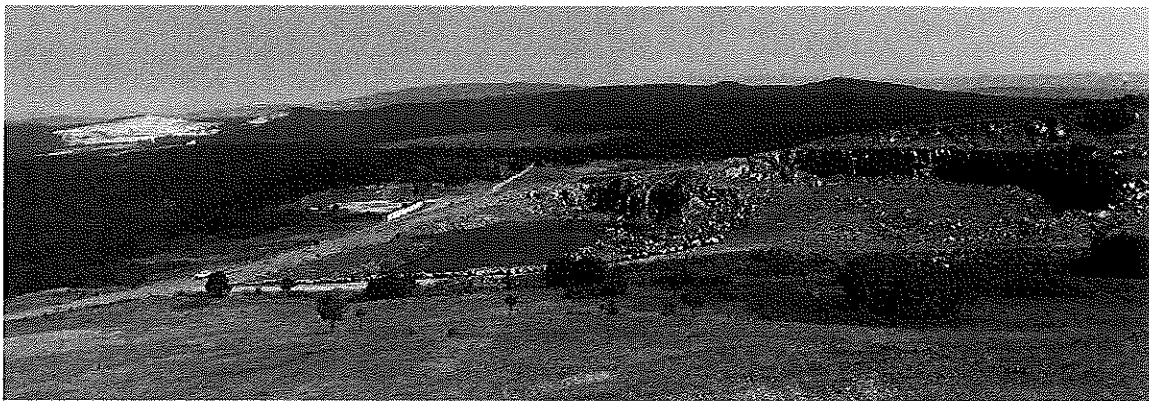

Foto 6, 7 dhe 8. Pamje nga gjendja në zonën që i takon Komunës së Drenasit pas aktiviteteve

Komuna e Lipjanit

Sa i përket pjesës që i takon Komunës së Lipjanit në këtë zonë nuk ka ndonjë aktivitet që është zhvilluar ose pritët të realizohet. Gjithashtu territori i paraparë të përfshihet në kuadër të zonës së propozuar për mbrojtje është në pronësi publike dhe me këtë rast është përfshirë pjesa më e madhe e lokalitetit të llojit endemik Boshtra.

Meqenëse në të tri komunat janë në hartim e sipër Hartat Zonale Komunale me këtë rast ky lokalitet edhe para nxjerrjes së vendimeve nga ana e komunave përkatëse është përcaktuar paraprakisht si zonë e mbrojtur e natyrës për llojin e Boshtres (*Forsythia europaea*) në të cilin janë përcaktuar kushtet e përgjithshme të kësaj zone.

MENAXHIMI DHE ADMINISTRIMI ME ZONËN

Punët profesionale në monitorimin dhe hulumtimin e vlerave natyrore në zonat e mbrojtura të natyrës i kryen Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës (IKMN) si organ kryesorë qendror për mbrojtjen e natyrës, ndërsa përcjelljen e gjendjes së veçorive të rëndësishme dhe karakteristike e bëjnë komunat në bashkëpunim me IKMNn dhe personat tjerë juridik të autorizuar.

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës në pajtim me Ligjin për Mbrojtjen e Natyrës Nr. 03/L- 233, do të përcjellë punën dhe zbatimin e masave të mbrojtjes së zonës duke dhënë mendime profesionale në planet e zhvillimit dhe në të gjitha vendimet të cilat janë të lidhura me këtë objekt të mbrojtur të natyrës.

Meqenëse komunat përkatëse do të nxjerrin vendimet për mbrojtjen e kësaj zone atëherë ato edhe do të jenë përgjegjëse në aspektet e menaxhimit dhe administrimit me këtë zonë.

Propozimi i aktit për shpallje – Vendimi, mbështetet në këtë propozim profesional në të cilën janë përcaktuar vlerat e zonës si dhe propozohet organi i cili nxjerr aktin për shpallje për sigurimin e mjeteve për administrim me zonën e mbrojtur.

PËRFUNDIM

Duke u mbështetur në vlerat e veçanta natyrore kjo zonë me kufijtë e përcaktuar dhe me sipërfaqe të përgjithshme prej **157.90 ha** (88.3 ha në K. e Fushë Kosovës, 36.4 ha në K. e Drenasit dhe 33.2 në K. e Lipjanit) propozohet të vihet nën mbrojtje ligjore në kategorinë e Monumentit Natyror dhe të nxirren vendime përkatëse për mbrojtjen e pjesëve të veta territoriale nga ana e tri Komunave përkatëse.

Për Monumentin e Natyrës përcaktohet regjimi mbrojtës i shkallës së III-të në të cilën përcaktohen masat dhe kushtet me të cilat lejohen dhe ndalohen aktivitete dhe veprimtari të caktuara, për zbatimin e të cilave kujdesen Komunitat përkatëse.

Ndër masat që duhet të ndërmerren janë:

- mos ndërtimi i objekteve të pa planifikuara,
- shënjimi i kufijve të zonës së mbrojtur,
- vazhdimi i hulumtimeve të mëtejme të vlerave natyrore,
- mbrojtja adekuate e llojeve të rrezikuara,
- ndalimi i hedhjes së mbeturinave etj.

Masat tjera duhet të përcakton në vendimin për vënien nën mbrojtje të kësaj zone nga ana e të dy komunave përkatëse.

LITERATURA

- “Kopja e Planit dhe Certifikata e Pronësisë”. Komuna e Drenasit - Zyra Kadastrale Komunale 2019.
- “Kopja e Planit dhe Certifikata e Pronësisë”. Komuna e Fushë Kosovës - Zyra Kadastrale Komunale 2019.
- “Kopja e Planit dhe Certifikata e Pronësisë”. Komuna e Lipjanit - Zyra Kadastrale Komunale 2019.
- Arkiva e IKMN-së
- Blečić, V., Krasniqi, F. (1972): Zajednica endemnog siblijaka forzicije i Krstusca (*Polygalo-Forsythietum europaeae* Blečić i Krasniqi) u jugozapadnoj Srbiji. Glas. Republ. Zavoda Zast. Prirode-prirodnjackog Muzeja Titograd. 4 (1971): 35-40. Titograd.
- Degen, Á.v. & Dörfler, I. 1897. Beitrag zur Flora Albaniens und Macedoniens. Ergebnisse einer von I. Dörfler im Jahre 1893 unternommenen Reise. Denkschr. Kaiserl. Akad. Wiss. Wien, Math.-Naturwiss. Kl. 64: 701–748.
- Dakov, M. et al. (1984): Cervená knjiha na NR Bulgaria. BAN. Sofia
- Dhora, Dh. (2008): Fjalor i emrave të kafshëve të Shqipërisë, Botimet “Camaj-Pipa”, 288 fq. Shkodër, SHQIPËRI
- Josifović, M. et al. (1973): Flora SR Srbije V. SANU-Odeljenje Prirodno-Matematičkih Nauka. Beograd.
- Konventa mbi Diversitetin Biologjik (CBD), Rio de Janeiro 1992
- Krasniqi, E., Millaku, F., Gjoshi, G., Berisha, N., Rexhepi, F. (2015): SGEM 2015, Section Forest Ecosystems. 469-476. Albena.

- Krasniqi, E., Rexhepi, F., Berisha, N. (2017): Vegetation of Golesh and its surroundings – Republic of Kosovo. 37th EADSVE 2017. Poster presentation. Prizren.
- LIGJI PËR MBROTJEN E NATYRES (Nr. 03/L-233), Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës/ Prishtinë: Viti V / Nr. 85 / 9 Nëntor 2010
- Millaku, F. (Red.), Rexhepi, F., Krasniqi, E., Pajazitaj, Q., Mala X., Berisha, N. (2013): Libri i kuq i florës vaskulare të Republikës së Kosovës. MMPH. Prishtinë.
- MMPAU (2007): Libri i kuq i florës Shqiptare. Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave. Tiranë
MMPH (2012): Udhezimi Administrativ Nr. 18/2012
- Rexhepi, F. (1994): Vegjetacioni i Kosovës 1. UP-FSHMN. Prishtinë.
- Rexhepi, F. (2000): Bimët endemike të Kosovës. UP-FSHMN. Prishtinë.
- Walter, K. S. & Gillett H. J. (1998): IUCN 1997 Red List-Threat. Plants. IUCN.